

KVIZ MLADI IN KMETIJSTVO 2022

(I)ZBRANO GRADIVO:

Lavrič, M., Deželan, T., Klanjšek, R., Lahe, D., Naterer, A., Radovan, M., Rutar, T., Sardoč, M., Uršič, M., Majce, M., Cupar, T., Matjašič, M., Nacevski, K., Vombergar, N., & Prešeren, J. (2021). *Mladina 2020: položaj mladih v Sloveniji*. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba; Založba Univerze v Ljubljani. URL: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-4PASDZFN/29d81cc8-5d01-487f-9be3-f73af1847dff/PDF> (citirano: 20. 2. 2022). V poštrev pridejo samo:

- rezultati in priporočila posameznih poglavij, str. 112-113, 155-157, 189-191, 211-212, 238-239, 258-259, 278-279, 298-299, 323, 343-344 in 386-388.
- ključne ugotovitve študije Mladina 2020, str. 393-399.

Mladinski svet Slovenije [MSS]. *Evropski cilji mladih*, 2020. URL: http://mss.si/wp/wp-content/uploads/2020/11/Evropski_cilji_mladih.pdf (citirano: 20. 2. 2022).



RAZISKAVA O POLOŽAJU MLADIH V SLOVENIJI - MLADINA 2020¹

Mladina 2020 je nacionalna raziskava, ki odkriva položaj mladih (15–29 let) danes in omogoča znanstveni pogled na spreminjanje položaja mladih, trende in situacije s katerimi se mladi soočajo. S pomočjo raziskave se je pridobil vpogled v položaj mladih v družbi na različnih ravneh in temeljno izhodišče za prihodnji nacionalni program za mladino.

Raziskava Mladina 2020 je v veliki meri zasnovana kot nadaljevanje podobne raziskave izpred desetih let, deloma pa je gradila tudi na metodoloških pristopih in podatkih raziskave iz leta 2000. To omogoča natančen vpogled v dolgoročne trende, kar se je izkazalo kot bistveno, saj so najpomembnejši rezultati študije povezani prav s trendi v zadnjih desetih oz. dvajsetih letih.

Ob raziskavi so izvajalci pripravili tudi priporočila, ki lahko služijo kot izhodišče za oblikovanje ukrepov. Slednji pa naj bi mladim nudili boljše pogoje za prehod v odraslost, odraslim pa mirno zrelo dobo, zavedajoč se, da je mlada generacija opolnomočena in dobro pripravljena na spopad z vsemi življenjskimi okoliščinami.

V nadaljevanju so zbrani *rezultati in priporočila* posameznih poglavij ter *ključne ugotovitve* študije Mladina 2020.



¹ Lavrič, M., Deželan, T., Klanjšek, R., Lahe, D., Naterer, A., Radovan, M., Rutar, T., Sardoč, M., Uršič, M., Majce, M., Cupar, T., Matjašič, M., Nacevski, K., Vombergar, N., & Prešeren, J. (2021). Mladina 2020 : položaj mladih v Sloveniji. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba; Založba Univerze v Ljubljani. URL: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-4PASDZFN/29d81cc8-5d01-487f-9be3-f73af1847dff/PDF> (citirano: 20. 2. 2022).

MLADINA 2020

Položaj mladih
v Sloveniji

3.8 Ključne ugotovitve in priporočila

Na osnovi navedenih analiz lahko v zvezi s tematiko izobraževanja in usposabljanja izluščimo naslednje ključne ugotovitve:

1. Delež mladih, ki so vključeni v terciarno izobraževanje, je v Sloveniji najvišji med državami EU-28.
2. Dosežki slovenskih učencev v okviru mednarodnih raziskav merjenja izobraževalnih dosežkov na različnih vsebinskih področjih ter na različnih ravneh sistema vzgoje in izobraževanja kažejo na visoko raven kakovosti v primerjavi s povprečjem OECD. Podatki iz raziskave *PISA 2018* kažejo, da so slovenski učenci dosegli statistično pomembno višje dosežke od povprečja OECD na lestvicah bralne, naravoslovne in matematične pismenosti.
3. Počutje mladih v šoli je v povprečju zelo pozitivno in se med letoma 2010 in 2020 ne spreminja veliko, se je pa v letu 2020 povečal delež mladih, za katere je bila šolska izkušnja zelo pozitivna.
4. Večina mladih – tako leta 2010 kot leta 2020 – svojih staršev ne percipira kot zelo zahtevnih. Primerjava odgovorov mladih med leti 2010 in 2020 kaže na nekoliko višja pričakovanja staršev v letu 2020.
5. Neformalno izobraževanje predstavlja vse pomembnejšo obliko pridobivanja novih znanj in kompetenc, saj je udeležba na različnih tečajih, usposabljanjih in delavnicah v porastu. Trend glede udeležbe v programih neformalnega izobraževanja nakazuje na vse večji pomen vseživljenjskega učenja.
6. Vse pomembnejše postaja tudi priložnostno učenje, kjer pa prihaja do razlik glede na starost. Mlajšim predstavljajo pomemben vir priložnostnega učenja njihova družina, vrstniki ali sodelavci, medtem ko predvsem starejši kot glavni vir uporabljajo tiskane vire (npr. knjige, revije ipd.).

7. Vpliv dejavnikov, kot sta izobrazba staršev, vzgojni stil itn., na izobraževanje kaže na pomen socialnoekonomskega ozadja mladih oz. domačega okolja nasploh in posledično na vlogo javnega šolanja pri zagotavljanju enakih izobraževalnih možnosti.

Iz navedenih ugotovitev lahko izpeljemo naslednja priporočila za izvajanje mladinske politike:

1. Glede na uspešnost slovenskih mladostnikov v procesu vzgoje in izobraževanja – kakor potrjujejo mednarodne primerjalne raziskave s tega vsebinskega področja – bi bilo smiselno okrepiti pozitivno vlogo procesa vzgoje in izobraževanja med mladimi oz. v družbi nasploh. Hkrati bi bilo potrebno – predvsem glede na izkušnje s šolanjem na daljavo v času pandemije covid-19 – opozoriti na vlogo in pomen javnega šolanja v Sloveniji tako pri zagotavljanju enakih izobraževalnih možnosti kot pri pomenu formalnih oblik vzgoje in izobraževanja kot ključne inštitucije sekundarne socializacije.
2. Potrebno bi bilo okrepiti zagotavljanje varnega in spodbudnega učnega okolja mladih, saj so s tem možnosti njihove uspešnosti (tako v procesu vzgoje in izobraževanja kakor tudi kasneje v delovnem okolju) toliko boljše. Hkrati ima to tudi pomemben oz. pozitiven multiplikativen učinek na širšo družbo.

4.6 Ključne ugotovitve in priporočila

Ključne ugotovitve tega poglavja lahko skupaj s priporočili za izvajanje mladinske politike strnemo v naslednjih točkah:

1. Mladi na trgu dela še naprej participirajo predvsem v okviru fleksibilnih oblik zaposlovanja, ki poleg začasnega zaposlovanja vključujejo tudi zaposlovanje za skrajšani čas ter dela v atipičnem času. Po letu 2015 se je sicer delež mladih v takšnih oblikah zaposlovanja občutno zmanjšal, vendar Slovenija po deležu začasno zaposlenih mladih in deležu mladih, ki opravljajo dela v atipičnem času, ostaja visoko nad evropskim povprečjem.
2. Čeprav uradni podatki za Slovenijo kažejo na upad brezposelnosti med mladimi, samoporočana stopnja brezposelnosti temu ne sledi in predstavlja skoraj trikratnik uradno zabeležene anketne stopnje brezposelnosti. V tem oziru se kaže obstoj tako imenovane »nevidne brezposelnosti«.
3. Strah pred nezaposlenostjo se je stabiliziral, a je pri mladih (ženskah) še vedno visok – še vedno je približno dvakrat višji kot leta 2000.
4. Mladi so v primerjavi z letoma 2005 in 2010 za povečanje zaposlitvenih možnosti bistveno bolj pripravljeni na geografsko mobilnost, na dodatno izobraževanje, občutno bolj so pripravljeni sprejeti tudi začasno zaposlitev in nižje plačilo. Še več, kar tretjina jih je pripravljena delati zastoj, slabi dve tretjini mladih pa sta za preprečitev nezaposlenosti pripravljeni stopiti na samostojno podjetniško pot. Izrazito se je povečala tudi preferenca mladih za zaposlitev v zasebnem sektorju.
5. Podjetniška miselnost in spodbude za samozaposlovanje (oz. kreiranje lastnih delovnih mest), ki se postopoma uvajajo tudi v izobraževalnem sistemu, kažejo rezultate – leta 2020 so mladi bolj prepričani, da jim je izobraževanje vzbudilo interes, da bi postali podjetniki, tretjina jih poroča, da jim je dosedanje izobraževanje dalo znanja za ustanovitev in vodenje podjetja.

6. Razkorak med veščinami in zahtevami na delovnem mestu je v primerjavi z letoma 2013 in 2018 manjši. Ta razkorak je še manj izrazit, ko se iz analize izločijo tisti, ki niso vključeni v proces izobraževanja ali usposabljanja.
7. Kaže se trend večanja naklonjenosti zaposlitvi v zasebnem sektorju in upadanje privlačnosti zaposlitve v javnem sektorju, se pa najverjetneje zaradi naraščajoče negotovosti krepi interes zaposlitve pri nekom drugem (na račun samostojnega podjetništva).
8. Slovenski mladini je pri delu najbolj pomembno to, da je delo zanimivo, da je pri delu avtonomna, da ima delo jasni cilj in da je zaposlitev varna. To še posebej velja za mlade ženske.
9. V letu 2020 se je glede na leto 2010 povečal delež mladih, ki ocenjujejo, da so za svoje delo plačani prenizko, da je delo, ki ga opravljajo, dolgočasno, in delež, ki ocenjuje, da je delovna klima slaba. V primerjavi z letom 2010 se je zvišala tudi stopnja strinjanja s trditvijo, da so mladim na delovnem mestu kršene pravice.
10. Tisti mladi, ki delajo, poročajo o povprečni delovni obremenitvi 36,4 ure na teden, kar je blizu obremenitvi za polni delovni čas (40 ur na teden). Pri tem je še posebej zanimivo, da relativno visoko urno obremenitev z delom navajajo brezposelni (33,3 ure na teden) in tisti, ki so še aktivno vključeni v izobraževanje. To kaže na problem »dela na črno« in na to, da je »študentsko delo« še vedno »zlorabljeno« (iz tedenskih obremenitev je mogoče razbrati, da urna obremenitev pri tej skupini presega urno obremenitev za polovični delovni čas).
11. Mladi v izobraževalnem sistemu prepoznavajo spodbude za samozaposlovanje, a želja po taki obliki zaposlitve zanje še vedno ni med bolj zaželenimi oblikami dela, saj je prepoznana kot tvegana.
12. Zaposlitvene izbire mladih bolj preferirajo zaposlitveno varnost in dober zaslužek kot pa družbeno korist in trajnostnost zaposlitve.
13. Mladi izkazujejo opazne ravni posameznih dimenzij socialnopodjetniške miselnosti, kar pa je izničeno z njihovim pripisovanjem visokega pomena dobremu zaslužku ter zaposlitveni varnosti.

Iz navedenih ugotovitev lahko izpeljemo naslednja priporočila za izvajanje mladinske politike:

1. Potrebno je nadaljevati z ukrepi na trgu dela, ki omejujejo zlorabo atipičnih oblik zaposlovanja, vključujoč študentsko delo. Pretekli napori v smislu določitve letnega maksimalnega obsega ur se kažejo kot potrebni.
2. Glede na poslabšanje situacije v smislu kršitev delavskih pravic se zdi potrebno okrepiti inšpekcijski nadzor.
3. Ukrepanje v smeri zmanjševanja prekarizacije med mladimi je potrebno jasno utemeljiti na dejstvu, da povečanje ekonomske, socialne, pravne in širše eksistencialne negotovosti pomeni upadanje splošnega zaupanja mladih, kar predstavlja resen družbeni problem (družbena nestabilnost, polarizacija).
4. Podjetništvo mladih je oblika, ki je blizu zaposlitvenim preferencam mladih, če se ustrezno naslovi pasti zaposlitvene varnosti in trend »siljenja v espejevstvo«, ki vodi zgolj v nadaljnjo prekarizacijo mladih.
5. Socialno podjetništvo je poslanstvo, ki ga velja spodbujati pri mladih za doseganje višjih ravni družbene koristi. Ni pa ga smiselno spodbujati z namenom reševanja zaposlitvenih izzivov mladih.

5.3 Ključne ugotovitve

Ključne ugotovitve tega poglavja lahko strnemo v naslednjih točkah:

1. Kljub še vedno močno opazni LAT fazi v kontekstu Slovenije je z vidika bivanjskih in stanovanjskih preferenc mogoče govoriti o nekaterih spremembah vrednotnih usmeritev mladih, ki v dolgoročni perspektivi nakazujejo postopno spreminjanje tega trenda in prehod v drugačne oblike osamosvajanja mladih, ki so povezane z večjo vpetostjo mladih v globalne tokove in z naraščanjem potrebe po večji stopnji internacionalizacije.
2. Primerjava podatkov med leti 2010 in 2020 kaže na močen porast deleža mladih, ki stanovanjsko problematiko označujejo kot zelo pomemben osebni problem. Podatki kažejo tudi na izrazito poudarjanje finančne plati nakupa/najema stanovanja.
3. Zadovoljstvo mladih z obstoječimi bivanjskimi razmerami je zgolj navidezno. Mladi so zadovoljni z materialnimi platmi obstoječih bivalnih razmer glede na kontekst nezmožnosti realizacije lastnih stanovanjskih želja in potreb.
4. Lastno stanovanje ali hiša predstavlja izjemno močno vrednotno orientacijo mladih, kar se povezuje z reprodukcijo oz. s prenosom dolgoročnih bivanjskih vzorcev v kontekstu Slovenije, ki so utemeljeni na specifičnem razpršenem poselitvenem vzorcu, nizkem deležu najemniških stanovanj in izraziti lokalno-teritorialni organiziranosti.
5. Navdušenost nad specifičnimi oblikami bivanja med mladimi se povezuje z dosedanjimi praksami prostorskega razvoja oz. suburbanizacije Slovenije in razpršene poselitve, ki pa ni v skladu s principi trajnostnega razvoja.
6. Podatki o močni navezanosti mladih na »domače« bivalno okolje se dopolnjujejo s podatki o nizki pripravljenosti starejših skupin mladih na notranjo in mednarodno mobilnost. Pri tem preseneča zlasti dejstvo, da s starostjo upada pripravljenost mladih na selitve.

7. Zanimiv je zlasti podatek, ki kaže, da mladi v večjih mestih (Ljubljana, Maribor) v manjši meri živijo v gospodinjstvu svojih staršev kot njihovi sovrstniki izven večjih mest. V tem kontekstu bi lahko govorili o večji stopnji oz. hitrejšem osamosvajanju mladih v večjih mestih v odnosu do sovrstnikov, kljub temu da mladi, ki živijo v mestih, tudi v manjši meri pričakujejo pomoč staršev pri reševanju stanovanjskega problema.
8. Ob primerjavi podatkov med leti 2010–2020 je v 2020 opazen porast števila najemnikov v odnosu na »družinsko lastništvo nepremičnin« v letu 2010, kar pripisujemo predvsem oteženemu dostopu mladih in njihovih družin do finančnih virov.

Na osnovi navedenih ugotovitev lahko podamo tri temeljna priporočila za oblikovanje javnih politik:

1. Potrebno je oblikovati politike, ki bodo v bistveno večji meri podpirale »praktično« implementacijo trajnostno naravnanih bivanjskih oblik in življenjskih stilov. Mladi zaenkrat zgolj na »deklarativni ravni« podpirajo prehod v trajnostne načine bivanja, vendar na praktični ravni do njihove realizacije zaradi različnih razlogov ne pride.
2. Oblikovanje progresivnih stanovanjskih politik, ki so usmerjene v omilitev naraščajočih socialnih neenakosti, še bolj pa v omilitev trendov degradacije razvojnih (družbenoekonomskih) ekosistemov na posameznih območjih države, je nujno. Gre za več kot problem zagotavljanja zadostnih stanovanjskih zmožnosti, tj. kako na določenih območjih s pomočjo stanovanjskih, bivanjskih politik oblikovati prava razmerja med deležniki, ki bodo spodbujala tako ekonomski razvoj kot podpirala visoko kvaliteto življenja za širok spekter populacije in preprečevala gentifikacijske procese.
3. Podatki kažejo, da se pri mladih skladno s starostjo zmanjšuje pripravljenost na mednarodno mobilnost, kar je po eni strani lahko tako pozitivno kot negativno. Pri tem je potrebno negativne učinke deinternacionalizacije omiliti z oblikovanjem politik, ki bodo spodbujale in podpirale prenos znanja, izkušenj, informacij iz mednarodnega okolja v lokalni prostor. Gre za oblikovanje Sloveniji prilagojenih politik »novega lokalizma« (Mlinar, 2012).

7.5 Rezultati in priporočila

Na osnovi prikazanih rezultatov lahko povzamemo naslednje:

1. Na splošno mladi sporočajo, da se ne razumejo na politiko, kar negativno vpliva na politično participacijo. Temu pritrjuje tudi ugotovitev, da je mladih, ki poročajo o razumevanju politike, manj kot ena četrtnina. Stopnja razumevanja politike se je med letoma 2010 in 2020 povečala.
2. Zanimanje za politiko med mladimi je nizko, saj jih le 6,7 % pravi, da jih politika zelo zanima. Ko gre za interes za politiko, le okoli tretjina mladih v Sloveniji demonstrira okoliščine, ki ustvarjajo dobre predpogoje za politično participacijo.
3. Mladi v Sloveniji menijo, da se na splošno politiki ne ukvarjajo z mnenjem posameznikov in da običajen posameznik nima vpliva na početje oblasti. To pomeni, da je posledično politična učinkovitost posameznikov v takem sistemu omejena, kar negativno vpliva na politično participacijo.
4. Rezultati ankete med mladimi kažejo, da je zaupanje med mladimi do različnih političnih institucij in politike nasploh zelo nizko, tako ko gre za ključne nosilce politične oblasti (tj. predsednik države, predsednik vlade, predsednik državnega zbora) kot običajne politike. V primeru političnih strank je stopnja zaupanja še nižja.
5. Udeležba na volitvah je med mladimi nizka, predvsem ko gre za volitve v Evropski parlament. Še posebej skrbi dejstvo, da so ostale oblike participacije v institucionalni politiki izjemno nizke (npr. kandidiranje za politično funkcijo, sodelovanje v aktivnostih strank ipd.).
6. Peticija je ena najkonvencionalnejših oblik politične participacije, ki je razširjena tudi med današnjo mladino. Takih, ki so peticijo že podpisali bodisi v spletni obliki bodisi »v živo«, je kar 43,6 %.
7. Več kot polovica mladih meni, da bi se oziroma so se že udeležili nenasilnih demonstracij ali protestov. Podobno visoka je pripravljenost za sodelovanje v aktivnostih protestnih gibanj bodisi v živo bodisi preko spleta.

8. Pripravljenost za in dejansko sodelovanje mladih v različnih aktivnostih znotraj organizacij civilne družbe je na zelo visoki ravni.
9. Mladi se bolj kot pred desetimi leti čutijo politično kompetentni, so bolj naklonjeni komuniciranju s politiki, izkazujejo večje splošno zanimanje za politiko in tudi nekoliko bolj pogosto podpisujejo različne peticije.
10. Kar pri četrtini mladih je prisotno prepričanje o legitimnosti rabe nasilja, ko gre za višje cilje, ki naslavljajo nepravico. Bolj sistematična in neomejena raba nasilja za doseg političnih ciljev se odobrava zgolj s strani peščice mladih.

Na tej podlagi predlagamo naslednja priporočila:

1. Potrebno je krepiti mehanizme zaupanja v politiko, pri čemer se je potrebno opreti na pozitivne zglede.
2. Potrebno je spodbuditi zanimanje za politiko z različnimi projekti in programi, ki bi hkrati vplivali na večje poznavanje politike in političnih procesov s strani mladih.
3. Potrebno je spodbujati sodelovanje državljanov pri oblikovanju in izvajanju javnih politik v vseh fazah, pri tem biti zelo transparenten in tudi posredovati informacije o učinkih take udeležbe.
4. Potrebno je krepiti prostore civilne družbe, v katerih se mladi posamezniki želijo udeleževati in tako krepiti svoje demokratično državljanstvo.
5. Potrebno je poiskati načine uvajanja spletnih oblik posvetovanja, sodelovanja, nadziranja in odločanja, ki omogočajo mladim, da sodelujejo v političnem procesu na enakopravni ravni.
6. Potrebno je redefinirati razmerje med zagotavljanjem varnosti na eni strani in spoštovanjem temeljnih pravic ter svoboščin na drugi. T. i. »vojna proti terorju« namreč ustvarja klimo za legitimizacijo nasilja.
7. Potrebno je vlagati v preventivne programe za preprečevanja radikalizma in nasilnega ekstremizma, da se okoliščine, ki vodijo do tovrstnih praks, naslovijo še pred nastopom nasilja.

Mladi, ki pogosteje sodelujejo v spletni potrošnji, tudi pogosteje obiskujejo kulturne znamenitosti in dogodke v fizični obliki. Pri tem se kaže spletna kulturna participacija kot potencialno učinkovit mehanizem za zmanjševanje družbenih neenakosti med mladimi, saj za razliko od nespletne kulturne participacije ni povezana s kulturnim kapitalom izvirne družine mladostnika.

8.5 Ključne ugotovitve

Najpomembnejše ugotovitve tega poglavja lahko strnemo v naslednjih točkah:

1. Delež mladih, ki izražajo zanimanje za umetnost in kulturo, se je v obdobju 2010–2020 močno povečal; s 23 % na 43 %.
2. V primerjavi z letom 2010 se je bistveno povečala udeležba mladih na tečajih s področja kulture in umetnosti, bistveno pogosteje pa se mladi tudi sami ukvarjajo z dejavnostmi, kot so glasba, ples ali likovna umetnost. Uradni podatki tudi kažejo, da se v vse večji meri vključujejo v kulturne organizacije. Po drugi strani so nekoliko manj aktivni na področjih klasične kulturne potrošnje, ki je v zadnjih desetih letih tudi upadla.
3. Vključenost mladih v mladinske centre in organizacije je relativno visoka (21 %), celo nekoliko višja od povprečja EU. Pri tem je po oceni velikega dela mladih (45 %) v mladinskih centrih premalo možnosti za kulturno udejstvovanje. V splošnem se problem omejenih možnosti za kulturno participacijo mladih bistveno izraža teje pojavlja v bolj ruralnih okoljih.
4. Mladi, ki pogosteje sodelujejo v spletni potrošnji, tudi pogosteje obiskujejo kulturne znamenitosti in dogodke v fizični obliki. Pri tem se kaže spletna kulturna participacija kot potencialno učinkovit mehanizem za zmanjševanje družbenih neenakosti med mladimi, saj za razliko od nespletne kulturne participacije ni povezana s kulturnim kapitalom izvirne družine mladostnika.

Na osnovi teh ugotovitev lahko izpostavimo dve temeljni priporočili za vodenje mladinske politike:

1. Glede na to, da spletna kulturna ponudba enakomerno privlači mlade iz višjih in nižjih družbenih slojev z vidika kulturnega kapitala, je smiselno spodbujanje oblikovanja in ponujanja kakovostnih umetniških vsebin preko spleta, še posebej, če so v produkcijo takšnih vsebin vključeni mladi.
2. Glede na to, da mladi iz manj urbanih okoljih poročajo o bistveno manjših možnostih za kulturno udejstvovanje, je smiselno razvijati infrastrukturne in institucionalne pogoje za kulturno participacijo mladih predvsem v manjših mestih in na podeželju.

8.6 Uporabljeni viri

- Bourdieu, P. (1979). Les trois états du capital culturel. *Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, 30 (1): 3–6. Dostopno prek: <https://doi.org/10.3406/arss.1979.2654> (21. 1. 2021).
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. V Richardson, J. J. (ur.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, 241–258. New York: Greenwood Press.
- Evropska komisija. (2013). *Cultural Access and Participation*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_399_en.pdf (20. 1. 2021).
- Evropska komisija. (2015). *Situation of young people in European Union* (5/6). Dostopno prek: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b6985c0c-743f-11e-8-9483-01aa75ed71a1> (21. 1. 2021).
- Eurostat. (2020). *Culture statistics – Use of ICT for Cultural Purposes*. Dostopno prek: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Culture_statistics_-_use_of_ICT_for_cultural_purposes (22. 1. 2021).
- Eurobarometer 455. (2018). *European Youth*. Dostopno prek: https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2163_455_ENG (20. 1. 2021).
- Holden, J. (2006). *Cultural Value and the Crisis of Legitimacy. Why Culture Needs a Democratic Mandate*. London: Demos. Dostopno prek: www.demos.co.uk (21. 1. 2021).
- Keaney, E. (2008). Understanding arts audiences: Existing data and what it tells us. *Cultural Trends*, 17 (2): 97–113. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1080/09548960802090642> (20. 1. 2021).

9.4 Ključne ugotovitve

Ključne ugotovitve tega poglavja lahko strnemo v naslednjih točkah:

1. Izkušnje z učno mobilnostjo mladih so še vedno razmeroma redke, saj le 23 % mladih navaja, da so del svojega izobraževanja že opravljali v tujini. Po drugi strani beležimo 9-% rast tega kazalnika glede na *Mladino 2010*, kar pomeni pomemben premik v smeri krepitev učne mobilnosti.
2. Prevladujoče učne mobilnosti so mobilnosti kratkotrajnega tipa (51 %). Po drugi strani je 7,7 % mladih opravilo del izobraževanja v tujini, ki je trajal več kot tri mesece.
3. Več kot polovica anketiranih mladih si želi v prihodnosti mogoče, verjetno ali zagotovo udeležiti izobraževanja v tujini (54,1 %). V primerjavi z *Mladino 2010* gre za 7,3-% povečanje, kar je pomemben premik v smeri vse večje zavesti o pomenu učne mobilnosti.
4. Slabi dve tretjini odhodov v tujino trajata do enega meseca, pri čemer so bistveni razlogi za odhod v tujino dopustovanje in popotovanja (53,5 %).
5. Stopnja pripravljenosti mladih za selitev v drugo državo Evrope in za preselitev na drug kontinent se je občutno povečala. Nekoliko manj se je povečala tudi stopnja pripravljenosti za selitev v drugo občino znotraj iste države.
6. Želja po odselitvi iz Slovenije za več kot šest mesecev se povečuje in v letu 2020 znaša že 75 %. Največji porast beležimo v obdobju, ko je številčno začel trend izselitve mladih v tujino strmo padati (od leta 2018 do 2020).

Iz navedenih ugotovitev lahko izpeljemo dve temeljni priporočili za javne politike:

1. Učno mobilnost je potrebno še naprej sistematično spodbujati na vseh ravneh izobraževanja tako za formalne kot neformalne oblike izobraževanja. Učna mobilnost se mora usmerjati predvsem v najranljivejše skupine mladih, ki jim je izkušnja s tujino pogosto onemogočena.
2. Nujno je potrebno nasloviti korenite spremembe v pripravljenosti mladih na odhod v tujino v smeri spodbujanja učne mobilnosti, ki bo podprta z močnimi programi reintegracije.

10.5 Ključne ugotovitve in priporočila

Ključne ugotovitve tega poglavja lahko povzamemo v naslednjih točkah:

1. Le 40 % mladih se čuti sposobne dobre presoje verodostojnosti spletnih vsebin.
2. Primerjalno gledano je Slovenija med slabšimi državami po deležu mladih z znanjem računalniškega programiranja.
3. Preko 80 % mladih uporablja internet za pregledovanje elektronske pošte, poslušanje glasbe, gledanje videov in internetne televizije ter deljenje vsebin in komunikacijo na družbenih omrežjih. Le še okoli polovica preko spleta prenaša ali igra računalniške igre.
4. Mladi namenijo največ časa konzumiranju zabavnih vsebin, ko gre za opravila na internetu. Poslušanje glasbe in obiskovanje družbenih omrežij sta v vrhu, zelo malo je aktivnega ustvarjanja vsebin. Branju časopisov in revij namenijo zelo malo časa. Ko gre za delo z IKT, večinoma opravljajo le osnovna opravila (npr. delo z urejevalnikom teksta).
5. Mladi se v primerjavi z ostalo populacijo odraslih preko spleta v enaki ali višji meri udeležujejo procesov institucionalne politike.

Na teh osnovah podajamo naslednja priporočila za vodenje politik:

- Potrebno je spodbujati zahtevnejšo rabo IKT, ki bo v večji meri usmerjena na produkcijo in ne zgolj konzumiranje vsebin, zato je potrebno uvajati tudi programe IKT opismenjevanja.
- Še posebej je potrebno spodbujati programe uvajanja računalniškega programiranja znotraj formalnega izobraževanja (npr. vrtci, šole) in preko različnih neformalnih programov (programi mladinskega dela, mladinskih organizacij, nevladnih organizacij in javnih zavodov na področju izobraževanja ipd.).
- Potrebno je spodbujati bralno kulturo tudi preko spleta in oblikovati ukrepe, ki bodo usmerjali mlade v pridobivanje informacij iz zaupanja vrednih virov ter zmanjšali vpliv družbenih medijev kot primarnega vira informacij.
- Ustvariti je potrebno čim več priložnosti za udeležbo mladih v procesih oblikovanja in izvajanja javnih politik preko spleta.

11.4 Sklepi in priporočila

Na osnovi zapisanega je mogoče podati naslednje sklepe:

1. Nakupovanje se vse bolj seli na splet – le 11,5 odstotka mladih ne opravlja spletnih nakupov ali se informira o izdelkih, ki jih želijo kupiti. Leta 2010 je bilo takšnih še skoraj polovica (46,1 %).
2. Pri izbiri izdelkov, ki jih kupujejo mladi, prednjači cena. Vidik okolja oziroma trajnosti je relativno nepomemben – le 8 odstotkov mladih je navedlo, da je ta vidik izdelka ključen, čeprav po drugi strani visoko vrednotijo varovanje narave in življenje v čistem okolju ter navajajo, da so že oz. verjetno bi bojkotirali nakup določenih izdelkov iz političnih, etičnih ali okoljevarstvenih razlogov. Podatki kažejo na velik razkorak med stališči in dejanji.
3. Pri primerjavi podatkov 2010–2020 je v kontekstu nakupovanja opazen pomemben premik k povečevanju pomena le-tega.
4. Mladim je zunanji izgled vse pomembnejši, kar nakazuje na prilagajanje mladih na mentaliteto s podobami nasičene kulture, ki daje formi prednost pred vsebino.
5. Med mladimi je široko razširjeno politično potrošništvo tako v kontekstu zavračanja posameznih izdelkov (bojkotiranje) kot v kontekstu nakupovanja iz političnih, etičnih in okoljskih razlogov.
6. Med mladimi je zaznati, da okoljsko odgovorno potrošništvo ter potrošniški aktivizem postajata vse bolj konvencionalni praksi političnega samoizražanja mladih.

Če na osnovi navedenih ugotovitev razmišljamo o priporočilih za izvajanje mladinske politike, se kot ključno kaže vprašanje trajnostnega delovanja oziroma okoljskega onesnaženja, ki je tesno povezano z okoljsko nevzdržnim modelom »kupi in zavrzi« in v resnici najbolj ogroža prav mlade in prihodnje generacije. V tem oziru je potrebno okrepiti napore v smeri manjšanja razkoraka med stališči in nakupovalnimi praksami mladih. V luči spodbujanja trajnostnih vzorcev družbenega delovanja mladih bi bilo smiselno vzgojo za trajnostni razvoj neposredno povezati z vsakodnevnimi praksami. Pristop »učenja odgovornega državljanstva skozi akcijo« oziroma t. i. *action civics* lahko v tem primeru ponudi precej odgovorov.

12.5 Ključne ugotovitve in priporočila

Ključne ugotovitve v zvezi s trajnostno usmerjenostjo in z vedenjem lahko strnemo v naslednjih točkah:

1. Mladi stanja okolja v Sloveniji ne prepoznavajo kot problem, saj jih le desetina meni, da je v slabem ali zelo slabem stanju. Po drugi strani, ko gre za konkretnejše vidike okoljske problematike, mladi prepoznavajo okoljske izzive, še posebej ko gre za podnebne spremembe.
2. Slovenska mladina je kritična do delovanja kapitalističnega sistema proizvodnje in demokracije ter ju razume prevladujoče negativno (kapitalizem) ali gleda nanju z nezaupanjem (demokracija).
3. Mladi so zelo visoko usmerjeni k varovanju narave in življenju v čistem ter neokrnjenem okolju ter temu pripisujejo zelo visok pomen. Prav tako pripisujejo visok pomen pozitivnim učinkom njihove zaposlitve za družbo in posameznike, kar pa se ne zrcali v njihovem pripisovanju razmeroma velikega pomena materialnim dobrinam in potrošništvu.
4. Netolerantnost do avtoritarnih vzorcev, ko gre za pomen posedovanja moči nad drugimi, je v letu 2020 za več kot 10 % nižja od tiste v letu 2010. Prav tako je trdna prepričanost v to, da je demokracija edini sprejemljiv sistem družbene regulacije, relativno nizka. Enako velja za nestrinjanje s tem, da obstajajo enakovredne alternative demokraciji.
5. Trajnostno delovanje mladih je na zelo visoki ravni ne glede na vidik trajnosti. Hkrati je raven trajnostnega delovanja od leta 2010 drastično poskočila in močno zmanjšala deleže tistih, ki se ne vedejo trajnostno.
6. Pomemben dejavnik omejevanja trajnostnega ravnanja mladih je omejena infrastruktura oziroma ponudba trajnostnih alternativ (npr. transport, dobrine, storitve).

Na tej osnovi lahko podamo naslednja temeljna priporočila za usmerjanje javnih politik:

1. Trajnostno vedenje, vrednote in stališča ter zavedanje o trajnostnih izzivih je potrebno nadalje krepiti v kurikulumih formalnega in neformalnega izobraževanja bodisi kot vsebine celostne državljanske vzgoje bodisi kot posebne vsebine posameznih projektov in programov.
2. Zagotoviti je potrebno primerne infrastrukturne pogoje, da se bodo trajnostne preference mladih lahko tudi manifestirane v trajnostnem delovanju (npr. transportne izbire, odgovorno potrošništvo ipd.).
3. Veliko pozornost je potrebno posvetiti rahljanju temeljnih demokratičnih postulatov, saj ustvarjajo predpogoje za odobravanje nedemokratičnih, iliberalnih oziroma avtoritarnih praks. To je potrebno storiti z umeščanjem teh vsebin v šolski in obšolski kurikulum ter z dobrimi zgledi v praksi.

13.8 Ključne ugotovitve s priporočili

Ključne ugotovitve tega poglavja lahko strnemo v naslednjih točkah:

1. Na lestvici vrednot in zanimanj mladih že vsaj dvajset let prevladujejo elementi zasebne sfere, kot so prijateljstvo, družina in svoboda delovanja, bistveno manj pa so mladim blizu širše družbene teme, kot je na primer usoda lastnega naroda. Precej tuje so mladim tudi, vsaj na deklarativni ravni, vrednote materializma in moči.
2. V zadnjem desetletju se na ravni vrednot in stališč mladih kaže trend individualizacije, ki ga spremlja tudi upad posplošenega zaupanja v druge ljudi. Slednje je med drugim povezano z različnimi vidiki ksenofobije in s strahovi mladih glede denarja, kariere in stanovanjske problematike.
3. Mladi glede svoje prihodnosti največ nelagodja občutijo v zvezi s pomanjkanjem denarja, z ekološkimi problemi ter z uspehom v poklicu in šoli. Predvsem so se ti strahovi občutno povečali v zadnjem desetletju. Največje povečanje sicer beležimo v zvezi z osamljenostjo, kar je gotovo povezano s specifičnimi razmerami epidemije v letu 2020.
4. Predstave o prihodnosti se predvsem polarizirajo. Tako v primeru osebne prihodnosti kot v primeru prihodnosti družbe je v primerjavi z letom 2010 bistveno manj takih, ki menijo, da ne bo večjih sprememb. Zaskrbljujoč je občuten porast mladih, ki so pesimistični glede prihodnosti naše družbe. Takšne predstave so povezane predvsem s skrbmi glede staranja prebivalstva in glede degradacije naravnega okolja.
5. Nazorski trendi na področju družinskega življenja gredo v različne smeri. Po eni strani se ti nazori močno liberalizirajo, saj mladi bistveno bolj kot pred desetimi leti zavračajo ubogljivost kot vrednoto v okviru vzgoje otrok ter v bistveno večji meri sprejemajo istospolno starševstvo. Po drugi strani pa se pogledi na spolno delitev dela v okviru družine celo rahlo retradicionalizirajo.

6. Več kot 40 % mladih svoje spolne usmerjenosti ne opredeljuje kot popolnoma heteroseksualne, slabih 5 % mladih pa se opredeljuje kot popolnoma homoseksualno usmerjeni. Večina (51 %) homoseksualno usmerjenih mladih poroča, da so se že počutili kot žrtve diskriminacije zaradi svoje spolne usmerjenosti.
7. Čeprav se je v zadnjih dveh letih socialna distanca do vseh obravnavanih družbenih skupin zmanjšala, ostaja ta v primeru Romov in beguncev visoka. Medtem ko bi se le 7 % mladih počutilo nelagodno, če bi se v njihovo bližino preselila družina iz Zahodne Evrope, bi se v primeru priselitve beguncev nelagodno počutilo kar 56 % mladih.
8. Med mladimi se od leta 2014 krepi mnenje, da ima priseljevanje iz tujine na življenje v Sloveniji negativen vpliv. Po drugi strani se mladi danes bistveno manj kot pred desetimi leti strinjajo, da bi morali delodajalci pri zaposlovanju dajati prednost Slovencem pred priseljenci.
9. Kar 70 % mladih meni, da je v slovenski družbi preveč sovražnega govora. Dobrih 80 % je večkrat mesečno priča sovražnemu govoru na internetu. Politično levo (predvsem skrajno levo) usmerjena mladina zaznava več sovražnega govora kot politično sredinsko ali desno (predvsem skrajno desno) usmerjena.
10. Od začetka 21. stoletja se mladi v Sloveniji pospešeno odmikajo od Katoliške cerkve in v letu 2020 se jih le še 44 % identificira s katolištvom. Hkrati pa se je po letu 2013 podvojil delež tedenskih obiskovalcev verskih obredov, kar kaže na procese polarizacije mladih na področju religioznosti.

Iz navedenih ugotovitev lahko izpeljemo naslednja priporočila za izvajanje mladinske politike:

1. Mlade je smiselno še naprej vzpodbujati k zanimanju in delovanju v okvirih javne sfere, saj fokus njihovih vrednot in zanimanj ostaja izrazito usmerjen v zasebno sfero.
2. Smiselno je ukrepanje v smeri zagotavljanja večje eksistencialne varnosti mladih. S problemom občutka ekonomske in širše eksistencialne negotovosti se namreč povezuje upadanje posplošenega družbenega zaupanja mladih, kar lahko razumemo kot precej resen družbeni problem. Na potrebo po zmanjšanju eksistencialnih negotovosti mladih kaže tudi porast percipirane resnosti problemov mladih ter naraščanje deleža mladih, ki so pesimistični glede prihodnosti naše družbe. V tem smislu se kot najbolj smiselne kažejo politike, ki naslavlajo zaposlovanje mladih, stanovanjsko problematiko ter skrb za okolje.
4. Svoboda glede spolne usmerjenosti in identitete je mladim zelo pomembna, zato je smiselno mladinsko politiko na tem področju voditi v duhu liberalnih vrednot.

MIRAN LAVRIČ

14 KLJUČNE UGOTOVITVE ŠTUDIJE MLADINA 2020

Raziskava *Mladina 2020* je bila v veliki meri zasnovana kot nadaljevanje podobne raziskave izpred desetih let, deloma pa je gradila tudi na metodoloških pristopih in podatkih raziskave iz leta 2000. To je raziskovalcem omogočilo natančen vpogled v dolgoročne trende, kar se je izkazalo kot bistveno, saj so najpomembnejši rezultati študije povezani prav s trendi v zadnjih desetih ali dvajsetih letih.

Na demografskem področju je ena ključnih ugotovitev ta, da se je izjemno hitro upadanje števila mladih prav z letom 2020 zelo verjetno ustavilo. Od leta 2000 je namreč število mladih upadlo skoraj za tretjino (31,1 %). Ta upad ima brez dvoma tektonske posledice za družbeni položaj mladih. Po eni strani je vsaka posamezna mlada oseba za družbo kot celoto danes še bistveno pomembnejša kot pred desetletji. Lahko bi rekli, da mladih v družbi vse bolj primanjkuje, kar se med drugim zelo jasno odraža v izrazitem upadu brezposelnosti mladih. Čeprav je slednje seveda tudi posledica gospodarskih trendov in ukrepov, pa je nemogoče zanikati tudi pomemben vpliv demografskega faktorja. To se med drugim kaže v dejstvu, da so še leta 2005 mladi v strukturi vseh brezposelnih predstavljali 37 %, v letu 2020 pa le še 20 %. Upad števila mladih se gotovo odraža tudi na izobraževalnem področju. Razumljivo je, da se izobraževalne institucije, katerih število je v zadnjih desetletjih občutno naraslo, vse bolj trudijo, da bi pritegnile mlade, ki jih je vedno manj. To logično pomeni pomembno vzpodbudo za dvig kakovosti izobraževanja. Upad števila mladih ima pomembne posledice tudi na političnem področju, saj se zaradi manjše številčnosti zmanjšuje relativna pomembnost mladih kot volilne baze, s tem pa tudi njihova politična moč. Poleg tega je upadanje števila mladih lahko pomembno izhodišče v razpravah o migracijah mladih; če mladih primanjkuje, je njihovo izseljevanje v tujino

tendenčno (še) manj zaželeno. Pri tem velja poudariti, da je bil selitveni prirast s tujino od začetka tisočletja izrazito pozitiven; število mladih se je po podatkih SURS v obdobju 2000–2019 vsako leto v povprečju povečalo za več kot 2500 oseb. Število mladih v Sloveniji torej v zadnjih dveh desetletjih nikakor ni upadalo zaradi migracij, ampak so nasprotno migracijski tokovi blažili te trende.

Kot rečeno, se je število mladih z letom 2020 sicer stabiliziralo in v naslednjih dveh desetletjih ne gre več pričakovati večjih sprememb. Vendar pa se po drugi strani nadaljuje soroden demografski trend, to je trend naraščanja starejših (65+) prebivalcev. Njihovo število že danes občutno presega število mladih, do leta 2050 pa bo naraslo še za dodatnih skoraj 50 %. Takšni trendi že dlje časa sprožajo razprave o medgeneracijskem dialogu in sodelovanju. Po podatkih pričujoče študije skoraj tri četrtine (72 %) mladih vidijo povečevanje števila starejših kot velik ali zelo velik problem. Vendar pa to ne pomeni, da mladi v starejših vidijo pomembno oviro za lastno blaginjo. Zadržani so namreč do ideje, da so starejši prebivalci Slovenije privilegirani v primerjavi z mladimi. Bistveno bolj so naklonjeni prepričanju, da so tako mladi kot starejši zapostavljeni, ko gre za blaginjo. Iz tega sledi, da mladi, vsaj kar zadeva vprašanje družbene blaginje, premorejo visok potencial za medgeneracijsko sodelovanje. Na pomen medgeneracijskega sodelovanja jasno kaže tudi dejstvo, da se mladi v svojih omrežjih socialnih opor še vedno najbolj opirajo na starše. V zadnjem desetletju se je delež mladih, ki se zelo dobro razumejo s starši, celo občutno povečal.

Kljub temu se v odnosih s starši kažejo veliki premiki, ki kažejo predvsem na naraščanje individualizma oziroma težnje po avtonomiji med mladimi. Čeprav še vedno velika večina računa na pomoč staršev na ključnih življenjskih področjih, so se ta pričakovanja po letu 2010 občutno zmanjšala. Nekoliko se je povečal tudi delež mladih, ki svoje razumevanje s starši opisujejo kot slabo ali neznosno. Predvsem je v tem okviru ključna ugotovitev ta, da se v primerjavi z letom 2010 mladi občutno hitreje odseljujejo od svojih staršev in se v tem smislu hitro približujejo povprečju mladih v EU. Te trende gotovo lahko povezujemo s trendi individualizacije, ki jih ugotavljamo na ravni temeljnih vrednot in stališč mladih. Po-

leg tega sta na to imela pomemben vpliv tudi izboljšanje gospodarskih razmer in s tem povezan izboljšan položaj mladih na trgu dela.

Podatki kažejo, da mladi nekoliko hitreje zapuščajo sistem formalnega izobraževanja. Če je bilo v visokošolsko izobraževanje leta 2014 vključenih kar 49 % mladih, je do leta 2018 ta delež padel na 45 %. Izpostaviti velja, da je to še vedno daleč največ v celotni EU in visoko nad povprečjem vseh (28) članic, ki znaša 32 %. Takšna množičnost terciarnega izobraževanja lahko pomeni dober obet za prihodnji razvoj Slovenije, še posebej v luči dejstva, da se visoko šolstvo internacionalizira. V primerjavi z letom 2010 so občutno narasli deleži mladih, ki imajo izkušnjo izobraževalne mobilnosti, in deleži takih, ki se še nameravajo odpraviti po znanje v tujino. Kar zadeva nižje ravni izobraževanja, velja opozoriti tudi na mednarodne raziskave merjenja izobraževalnih dosežkov, ki kažejo na sorazmerno visoko raven kakovosti slovenskega izobraževalnega sistema. Pri tem med mladimi – skladno s pričakovanji – močno narašča uporaba neformalnega izobraževanja in priložnostnega učenja, ki verjetno predstavlja eno ključnih razvojnih področij izobraževalne politike v prihodnosti.

Jasno je, da je danes ključni vir priložnostnega učenja internet. Vendar zaenkrat mladi internet primarno uporabljajo za konzumiranje različnih zabavnih vsebin; predvsem za poslušanje glasbe in obiskovanje družbenih omrežij. Zelo opazen je trend rasti spletnega nakupovanja; če je pred desetimi leti to počela dobra polovica, je danes ta številka blizu devetdesetim odstotkom. Sicer pa lahko rečemo, da je v širši perspektivi uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij med mladimi večinoma omejena le na osnovna opravila. V kontekstu EU je Slovenija v spodnji polovici po deležu mladih z znanjem računalniškega programiranja.¹ Spodbujanje zahtevnejše rabe IKT in krepitev IKT pismenosti gotovo sodita med ene najbolj smiselnih prioritet izobraževalne politike.

Pomembni premiki se za mlade dogajajo tudi na trgu dela. Uradni statistični podatki kažejo na izrazit trend zmanjševanja brezposelnosti mla-

1 Je pa res, da se starejše generacije v tej primerjavi odrežejo še bistveno slabše.

dih; leta 2010 je stopnja anketne brezposelnosti mladih znašala 14,7 %, leta 2019 le še 8,1 %. Po letu 2015 se je občutno zmanjšal tudi delež zaposlenih mladih, ki delajo v kateri od fleksibilnih oblik zaposlovanja. Poleg tega se razkorak med pridobljenimi kompetencami mladih in zahtevami na delovnem mestu (t. i. *skills mismatch*) v zadnjih letih zmanjšuje. Premiki na bolje se torej dogajajo. Kljub temu velja izpostaviti, da so ti premiki bistveno manjši, kot kažejo uradni podatki. Če se na primer ozremo k deležu mladih, ki sebe dojemajo kot brezposelne, zmanjšanja deleža brezposelnosti v zadnjem desetletju sploh ni zaznati. Povedano drugače, delež brezposelnih mladih se znižuje po kriterijih uradne statistike, ne pa tudi po kriterijih samih mladih. Predvsem je pomembno, da Slovenija še vedno močno odstopa od evropskega povprečja navzgor po deležu mladih v prekarnih oblikah zaposlovanja. V zadnjem desetletju se je tudi občutno povečal delež mladih, ki ocenjujejo, da so za svoje delo plačani prenizko, da je delo, ki ga opravljajo dolgočasno, da je delovna klima slaba ter da so jim na delovnem mestu kršene pravice. V luči teh dejstev lahko sklenemo, da položaj mladih na trgu dela v Sloveniji ostaja – ugodnim gospodarskim trendom v zadnjem desetletju navkljub – relativno neugoden.

Po desetletjih izpostavljenosti visokim stopnjam prekarnosti niti ne preseneča, da so mladi svoja pričakovanja glede zaposlitve bistveno spremenili. Za povečanje svojih zaposlitvenih možnosti so vse bolj pripravljeni na geografsko mobilnost, na dodatno izobraževanje, občutno bolj so pripravljeni sprejeti tudi začasno zaposlitev in nižje plačilo. Kar dve tretjini mladih sta za preprečitev nezaposlenosti pripravljeni stopiti na samostojno podjetniško pot. Mladi torej vse bolj pristajajo na negotove razmere glede zaposlitve. To lahko povežemo s trendom naraščajoče naklonjenosti zaposlitvi v zasebnem sektorju oziroma z upadanjem želje po zaposlitvi v javnem sektorju. V tej luči ni presenetljivo, da se med mladimi krepi podjetniški duh. Občutno bolj kot pred desetletjem mladi poročajo o tem, da jim je izobraževanje vzbudilo interes, da bi postali podjetniki. Skladno s splošnimi značilnostmi sodobne generacije mladih je tudi slovenski mladini sicer pri delu najbolj pomembno to, da je delo zanimivo, da omogoča visoko stopnjo avtonomije in da ima delo jasen cilj. Tudi varnost zaposlitve je mladim pomembna, vendar nekoliko manj kot prej naštetje značilnosti.

Razmere na trgu dela so skupaj s širšimi storilnostnimi pritiski v sodobni družbi gotovo med ključnimi razlogi za izrazito povečanje stresa med mladimi. V primerjavi z letom 2010 se je delež mladih, ki več dni v tednu čuti stres, več kot podvojil. Močno se je tudi povečal delež mladih, ki čuti osamljenost kot problem.² Močno se je povečala zaskrbljenost mladih glede drugih ključnih področij življenja, kot je pomanjkanje denarja, (ne)uspeh v šoli ali poklicu, težave z (ne)zaposlitvijo ali stanovanjski problem. Zaskrbljujoč je občuten porast mladih, ki so pesimistični glede prihodnosti naše družbe. Takšne predstave so povezane predvsem s skrbmi glede staranja prebivalstva in glede degradacije naravnega okolja. Podatki tudi kažejo, da imajo mladi vse manj posplošenega zaupanja v druge ljudi.

Od tod ni presenetljivo, da v zadnjih desetih letih beležimo znaten upad splošnega zadovoljstva mladih z življenjem. Občutno je upadel tudi delež mladih, ki so pretežno ali zelo zadovoljni s svojim zdravjem. Slednje ni presenetljivo v luči dejstva, da se je delež mladih z nezdravo visokim indeksom telesne mase občutno povečal, naša raziskava pa je zaznala tudi občutno povečanje deleža podhranjenih mladostnikov in še posebej mladostnic. Vsi ti trendi jasno kažejo, da se zdravje mladih, še posebej ko gre za duševno zdravje, danes kaže kot eden ključnih izzivov mladinske politike.

Ob tem je nekoliko presenetljivo, da mladina sama sicer vse bolj skrbi za svoje zdravje. Mladi v primerjavi z desetletjem poprej v povprečju občutno manj pijejo alkohol in manj kadijo tobak, jedo bolj zdravo in se (še) več ukvarjajo s športom. Zdi se očitno, da za obrat trenda generalnega slabšanja psihofizičnega zdravja mladih ne bodo zadostovale kampanje za spodbujanje zdravega življenjskega stila. Čeprav so te brez dvoma pomembne, je v tem okviru nujen razmislek o širših družbenih razmerah, v katerih mladi odraščajo.

2 To povečanje sicer lahko deloma pripišemo vplivu epidemičnih razmer, vendar pa je po naših izračunih precejšnje povečanje tudi neodvisno od teh razmer (glej poglavje o raziskovalnih metodah).

O širših družbenih temah sicer mladi po večini ne razmišljajo prav dosti, saj na lestvici vrednot in zanimanj mladih že vsaj dvajset let prevladujejo elementi zasebne sfere, kot sta prijateljstvo in družina, bistveno manj pa so mladim blizu širše družbene teme. V zadnjem desetletju se na ravni vrednot in stališč mladih še naprej izraža trend individualizacije oziroma vse večje težnje po avtonomiji. V tem okviru zaznavamo tudi izrazit porast liberalnih vrednot med mladimi, saj mladi bistveno bolj kot pred desetimi leti zavračajo ubogljivost kot vrednoto v okviru vzgoje otrok in v bistveno večji meri sprejemajo istospolno starševstvo. Z opisanimi vrednotnimi trendi je skladna ugotovitev, da se mladi v Sloveniji pospešeno odmikajo od katolištva.

Liberalizacija vrednot mladih seveda še nujno ne pomeni, da mladi živijo v zelo strpni in odprti družbi. V našem vzorcu na primer večina homoseksualno usmerjenih mladih poroča, da so se že počutili kot žrtve diskriminacije zaradi svoje spolne usmerjenosti. Tudi socialna distanca mladih do beguncev ostaja zelo visoka: medtem ko bi se le 7 % mladih počutilo nelagodno, če bi se v njihovo bližino preselila družina iz Zahodne Evrope, bi se v primeru priselitve beguncev nelagodno počutilo kar 56 % mladih. O resnih težavah na področju tolerantnosti v slovenski družbi priča tudi dejstvo, da je več kot 80 % mladih večkrat mesečno priča sovražnemu govoru na internetu. Kar 70 % mladih tudi meni, da je v slovenski družbi preveč sovražnega govora.

Verjetno je tudi z razširjenostjo sovražnega govora povezano dejstvo, da se je zanimanje za politiko v zadnjem desetletju nekoliko povečalo. Mladi se tudi bolj kot pred desetimi leti čutijo politično kompetentni in so bolj naklonjeni neposrednemu komuniciranju s politiki, vključno s sodelovanjem v peticijah. Vendar je pri tem pomembno poudariti, da je stopnja zanimanja mladih za politiko, vključno z njihovim samoporočanim poznavanjem politike, še vedno na nizki ravni. S tem je povezano tudi zelo nizko zaupanje v nosilce politične oblasti, kar se med drugim kaže v visoki razširjenosti stališča, da običajen posameznik v naši družbi nima pravega vpliva na početje oblasti. Vse to ima seveda negativen vpliv na udeležbo na volitvah oziroma na širšo politično participacijo mladih, ki ostaja nizka. Na drugi strani skrbi občuten potencial za politično radikalizacijo; kar

pri četrtini mladih je prisotno prepričanje o legitimnosti rabe nasilja, ko gre za višje cilje.

Omenjeno povečanje zanimanja mladih za politiko lahko povežemo tudi z izrazitim porastom zanimanja za umetnost in kulturo, ki ga beležimo v obdobju 2010–2020. Predvsem razveseljuje dejstvo, da se bolj kot potrošnja umetniških vsebin povečuje umetniško ustvarjanje mladih. Še posebej to velja za mlade do 18. leta, med katerimi se jih skoraj 40 % tedensko ukvarja s katero od umetniških dejavnosti.

Zdi se torej, da prihaja kreativna generacija mladih – pa tudi generacija, ki se je bolj kot generacije pred njo pripravljena in sposobna soočati z negotovimi razmerami na trgu dela. Vendar to ne pomeni, da pasivno pristaja na družbene razmere. Mladi se politično prebujajo in poleg konvencionalne politične participacije pogosto uporabljajo tudi nekonvencionalne oblike, kot sta na primer politično potrošništvo ali podpisovanje peticij.

Pred današnjo generacijo mladih so nedvomno veliki okoljski, demografski in širši družbeni izzivi. Pod težo teh izzivov, še bolj pa pod težo aktualnih okoliščin, v katerih živijo, se mladi soočajo z visokimi stopnjami zaskrbljenosti in stresa. Toda na drugi strani imamo opravka s kreativno generacijo, ki je tudi vedno bolj športno, kulturno in politično aktivna. Vrednote te generacije pripadajo odprti družbi; družbi, ki temelji na avtonomnih, a družbeno odgovornih posameznikih.

Koliko bodo mladi uspešni pri uresničevanju svojih vizij in pri soočanju z izzivi prihodnosti, še zdaleč ni odvisno samo od njih samih. Generacija današnjih nosilcev družbene moči ima veliko odgovornost, da mladim pri tem pomaga. To poročilo ponuja številne odgovore na vprašanja, kako to storiti.

EVROPSKI CILJI MLADIH²

Evropski cilji mladih (European Youth Goals) so nastali na podlagi posvetovanj z več kot 50.000 mladimi po Evropi; so rezultat 6. kroga strukturnega dialoga z mladimi, nosilci odločanja, raziskovalci in drugimi deležniki, ki je potekal pod naslovom „*Mladi v Evropi: kako naprej?*“. Namen tega kroga je bil zbrati mnenja mladih in z njimi prispevati k oblikovanju **Strategije EU za mlade 2019–2027**. Rezultat tega participativnega procesa, ki je vključeval mlade iz vse Evrope predstavlja 11 evropskih ciljev mladih, ki odražajo mnenja evropske mladine in predstavljajo vizijo za Evropo, ki mladim omogoča uresničitev njihovega celotnega potenciala. V njih so identificirana medsektorska področja, ki vplivajo na življenje mladih, in predstavljeni izzivi, potrebni obravnav. Gre torej za področja, ki so ključna za izboljšanje položaja mladih v Evropi: povezovanje EU z mladimi, enakost vseh spolov, vključujoča družba, informacije in konstruktivni dialog, mentalno zdravje, podeželska mladina v ospredju, kakovostna zaposlitev za vse, kakovostno učenje, prostor in participacija za vse, trajnostna zelena Evropa ter mladinske organizacije in evropski programi.

Evropski cilji mladi naj EU, njenim državam članicam ter njihovim zadevnim deležnikom in organom – ob upoštevanju načela subsidiarnosti, nacionalnih pristojnosti in svobode zbiranja – služijo v navdih in usmeritev.

V nadaljevanju bo predstavljenih vseh 11 evropskih ciljev mladih³.



² Resolucija Sveta Evropske unije in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, o okviru za evropsko sodelovanje na področju mladine: **strategija Evropske unije za mlade 2019–2027**, 2018. Uradni list Evropske unije, C 456/1. URL: http://www.movit.si/fileadmin/movit/pdf/Resolucija_Svet_EU_EU_strategija_za_mlade_26112018.pdf (citirano: 20. 2. 2022).

³ Mladinski svet Slovenije [MSS]. Evropski cilji mladih, 2020. URL: http://mss.si/wp/wp-content/uploads/2020/11/Evropski_cilji_mladih.pdf (citirano: 20. 2. 2022).



MLADINSKI
SVET
SLOVENIJE
NATIONAL
YOUTH
COUNCIL
OF SLOVENIA

e 2 0
u 1 8
- a t



1 POVEZATI EU Z MLADIMI

Spodbujati občutek pripadnosti evropskemu projektu med mladimi in graditi most med EU in mladimi, da bi ponovno pridobili zaupanje in povečali participacijo.

Vedno več mladih izgublja zaupanje v EU, ima težave pri razumevanju njenih načel, vrednot in njenega delovanja. Demokratični primanjkljaji v procesih EU so tudi eden od razlogov povečanja evroskepticizma med mladimi.

- Zagotoviti relevantno sodelovanje mladih in dialog v vseh fazah sprejemanja odločitev v EU preko izboljšanja obstoječih participativnih mehanizmov in ustvarjanja novih.

- Zagotoviti enakovreden dostop do kakovostnih nepristranskih in mladim prijaznih informacij o tem, kako deluje EU, katere priložnosti ponuja ter kako se vključiti v njene aktivnosti.

- Uvesti in razširiti izobraževanje o Evropi in EU v formalnih in neformalnih okoljih.

- Zagotoviti pravično zastopnost vseh držav članic v političnih in upravnih organih EU v skladu z načelom enakosti državljanstva.

- Zgraditi zaupanje mladih v projekt EU z obravnavo demokratičnega primanjkljaja ter pomanjkanja preglednosti in prepoznavnosti.

- Povišati proračun in učinek programov za mlade v EU.

- Institucionalizirati evalvacijo politik EU v smislu prijaznosti do mladih ter vpliva in učinka nanje.



2 ENAKOST VSEH SPOLOV

Zagotoviti enakost vseh spolov in spolno občutljivi pristopi na vseh področjih življenja mladih.

Diskriminacija na podlagi spola še vedno prizadene veliko mladih, zlasti mladih žensk. Zagotoviti je potrebno enake možnosti in dostop do pravic za mlade vseh spolov, vključno z mladimi, ki se ne opredeljujejo kot zgolj moški ali ženske in z mladimi LGBTQI+.

- Obravnavati diskriminacijo in zagotoviti enake pravice za vse spole v kulturnem, političnem in socialno-ekonomskem življenju.

- Doseči splošno zavedanje o neenakosti in diskriminaciji na podlagi spola, zlasti v medijih.

- Odpraviti nasilje na podlagi spola z učinkovitim obravnavanjem vseh oblik nasilja.

- Odpraviti stereotipne vloge spolov in sprejeti različne spolne identitete v okviru izobraževalnih sistemov, v družinskem življenju, na delovnih mestih in drugih področjih življenja.

- Izničiti strukturno diskriminacijo na podlagi spola na trgu dela in zagotoviti enake pravice, priložnosti in dostop.

- Zagotoviti enako plačilo za enako delo in enakovredno delitev odgovornosti za dela v gospodinjstvu

- Zagotoviti enak dostop do formalnega in neformalnega izobraževanja ter da oblikovanje izobraževalnih sistemov sledi pristopom, ki so dovzetni za raznolikost spolov.



3

VKLJUČUJOČE DRUŽBE

Omogočiti in zagotoviti vključitev vseh mladih v družbo.

Tretjina mladih v Evropi je izpostavljena revščini in socialni izključenosti. Mnogi nimajo dostopa do svojih socialnih pravic. Mnogi se še naprej soočajo z večplastno diskriminacijo in zločini na podlagi predsodkov. Nedavni pojavi migracij so prinesli številne izzive na področju družbenega vključevanja. Zato je ključno, da si prizadevamo za udeležanje pravic vseh mladih v Evropi, vključno z najbolj marginaliziranimi in izključenimi.

- Zagotoviti pravno zaščito in uveljaviti mednarodne pravne instrumente za boj proti vsem vrstam diskriminacije in sovražnega govora ob priznanju, da so mladi izpostavljeni več oblikam diskriminacije.

- Okrepiti informiranje izključenih mladih z namenom, da se bodo zavedali prostorov, priložnosti in izkušenj, ki so jim na voljo.

- Zagotoviti, da imajo vsi izključeni mladi enak dostop do formalnega in neformalnega učnega okolja, kjer se obravnavajo vse dimenzije vključenosti.

- Krepitev zmogljivosti vzgojiteljev za delo z izključenimi mladimi.

- Zagotoviti več prostorov, priložnosti, virov in programov za spodbujanje dialoga in socialne kohezije ter za boj proti diskriminaciji in segregaciji.

- Okrepiti socialno podporo z uresničevanjem pravice do minimalnega dohodka, pravičnih delovnih pogojev, splošnega dostopa do kakovostnega zdravstvenega varstva in zagotovitve posebnih ukrepov za marginalizirane mlade.

- Zagotoviti, da marginalizirani mladi sodelujejo v vseh procesih odločanja in so tudi ključni akterji, zlasti v procesih, ki zadevajo njihove lastne pravice, interese in blaginjo.



4

INFORMACIJE IN KONSTRUKTIVNI DIALOG

Zagotoviti, da imajo mladi boljši dostop do zanesljivih informacij, podpirati njihovo sposobnost kritičnega vrednotenja informacij ter njihovo vključevanje v konstruktivni dialog.

Mladi imajo težave pri preverjanju točnosti in zanesljivosti informacij. Morajo biti bolj ustrezno opremljeni za navigacijo v medijskem prostoru in za sodelovanje v konstruktivnem dialogu.

- Opolnomočiti mlade, da bodo kritični in odgovorni uporabniki in ustvarjalci informacij.

- Zagotoviti, da bodo mladi sposobni prepoznati in poročati o večkratnih zavajajočih novicah ter preverjati točnost uporabljenih virov novic.

- Zagotoviti, da bodo mladi sposobni prepoznati in prijaviti sovražni govor in diskriminacijo na spletu in v drugih okoljih.

- Zagotoviti, da se lahko mladi spoprijemajo s spoštljivim, strpnim in nenasilnim dialogom, na spletu in v drugih okoljih.

- Zagotoviti enostaven dostop do razumljivih in mladim prijaznih informacij, ki sledijo etičnim kodeksom in standardom kakovosti.

- Zagotoviti, da bodo starši in skrbniki ter vsi tisti, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in usposabljanjem mladih, medijsko in digitalno pismeni ter bodo zanesljivi viri informacij za mlade.



5

MENTALNO ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE

Doseči boljše duševno zdravje in odpraviti stigmatizacijo težav z duševnim zdravjem in tako spodbujati socialno vključenost vseh mladih.

Znatno in naraščajoče število mladih po Evropi izraža zaskrbljenost zaradi razširjenosti težav na področju duševnega zdravja, kot so stres, tesnoba, depresija in druge duševne bolezni med svojimi vrstniki. Mladi se danes soočajo z ogromne družbenimi pritiski in izražajo potrebo po učinkovitejšem zagotavljanju duševnega zdravja mladih.

- Spodbujati razvoj samozavedanja brez tekmovalnosti s spodbujanjem prepoznavanja veščin in prednosti vsakega posameznika.
- Zaščititi pravice do dela in izobraževanja za ljudi s težavami v duševnem zdravju, v času bolezni in po njej, da bodo imeli možnost slediti svojim življenjskim ciljem.
- Razviti vključujoč medsektorski pristop k zagotavljanju duševnega zdravja za vse, zlasti marginalizirane skupine.
- Opolnomočiti vse nosilce poklicev, ki delajo z mladimi, pa tudi družino in prijatelje s kakovostnim usposabljanjem za prvo pomoč v duševnem zdravju.
- Zagotavljanje vključujočega, spoštljivega in dobro financiranega zdravljenja z vključitvijo visokokakovostnega zagotavljanja duševnega zdravja v vse zdravstvene ustanove.
- Osredotočiti se na preventivne ukrepe, ki mladim omogočajo znanje in veščine, potrebne za boljše duševno zdravje.
- Boriti se proti stigmatizaciji proti stigmatizaciji v duševnem zdravju z razvijanjem programov ozaveščanja.



6

KORAK NAPREJ ZA PODEŽELSKO MLADINO

Ustvarite razmere, ki bodo mladim omogočala, da izpolnijo svoje potenciale na podežlju.

Kljub zavezanosti EU k razvoju podeželja in glede na dejstvo, da je v letu 2015 skoraj ena tretjina prebivalcev EU žvela na podežlju, poznamo izrazite razlike med življenjem v mestnih in na podežlju. Zato je pomembno zagotoviti enakost mladih v mestnih in podeželskih okoljih.

- Zagotoviti ustrezno infrastrukturo na podežlju z namenom pravičnega izvajanja javnih storitev, informacijsko vključenost in dostop do stanovanj za mlade.
- Zagotoviti, da se na podežlju ustvarjajo trajnostna in kakovostna delovna mesta, dostopna mladim.
- Zagotoviti decentralizacijo različnih dejavnosti mladih in za mlade z namenom podpreti njihovo vključevanje in v korist lokalnih skupnosti.
- Zagotoviti, da mladi na podežlju aktivno sodelujejo v procesih odločanja.
- Zagotoviti enak dostop do visokokakovostnega izobraževanja za mlade na podežlju.
- Vzpostaviti pozitivno podobo podeželskih območij.
- Zagotoviti zaščito podeželskih tradicij.



7

KAKOVOSTNE ZAPOSLOTITVE ZA VSE

Zagotoviti dostopen trg dela z možnostmi, ki vodijo do kakovostnih delovnih mest za vse mlade.

Mladi so podvrženi visoki brezposelnosti ter negotovim in izkoriščevalskim delovnim pogojev ter diskriminaciji na trgu dela in na delovnem mestu. Pomanjkanje informacij in ustreznih veščin preprečujejo, da bi se mladi popolnoma vključili na trg dela. Zato so potrebni ukrepi za zagotovitev kakovostnih zaposlitev za vse.

- Ustvariti kakovostna delovna mesta, ki zagotavljajo poštene delovne pogoje in pravice in pravico do minimalnega dohodka za vse mlade.

- Zagotoviti socialno zaščito in zdravstveno varstvo za vse mlade delavce.

- Zagotoviti pošteno obravnavo in enake možnosti za vse mlade, da bi odpravili diskriminacijo na trgu dela.

- Zagotoviti enake možnosti za vse mlade, da razvijejo potrebne veščine in pridobijo praktične izkušnje, da se jim tako olajša prehod iz izobraževanja na trg dela.

- Zagotoviti priznavanje in potrjevanje kompetenc, pridobljenih s pripravništvom, vajeništvom in drugimi oblikami učenja z delom, kot tudi prostovoljstva in neformalnega izobraževanja.

- Zagotoviti vključenost mladih in mladinskih organizacij kot enakovrednih partnerjev pri razvoju, izvajanju, spremljanju in vrednotenju politik zaposlovanja na vseh ravneh.

- Zagotoviti enak dostop do kakovostnih informacij in ustrezne podporne mehanizme za pripravo mladih na spreminjajoč se trg dela in njegovo prihodnost.



8

KAKOVOSTNO UČENJE

Povezati in izboljšati različne načine učenja z namenom opremiti mlade za soočanje z izzivi stalno spreminjajočega se življenja v 21. stoletju.

Izobraževanje ostaja ključ do aktivnega državljanstva, vključujoče družbe in zaposljivosti. Zato moramo razširiti našo vizijo izobraževanja v 21. stoletju, z večjim poudarkom na prenosu znanj, učenju, usmerjenemu v učenca, in neformalnemu izobraževanju, da bi dosegli resnično enakovreden in univerzalen dostop do kakovostnega učenja.

- Zagotoviti univerzalen in enak dostop do kakovostnega izobraževanja in vseživljenjskega učenja.

- Vsem mladim zagotoviti dostop do ustrezno financiranega neformalnega izobraževanja na vseh ravneh, ki naj bo tudi formalno priznано in uveljavljeno.

- Spodbujati odprtost mladih in podpirati razvoj medosebnih in medkulturnih veščin.

- Ustvariti in izvajati bolj osebne, vključevalne, sodelovalne in na učenca osredotočene metode na vsakem koraku izobraževalnega procesa.

- Zagotoviti, da bo izobraževanje opretilo vse mlade z znanji za življenje, kot so ravnanje z denarjem in zdravstvena vzgoja, vključno s spolnim in reproduktivnim zdravjem.

- V formalno in neformalno izobraževanje vključiti metode, ki učencu omogočajo razvoj osebnih kompetenc, vključno z analitičnim razmišljanjem, ustvarjalnostjo in učenjem.

- Zagotoviti mladim dostop do državlanske vzgoje, s katero pridobijo znanja o političnih sistemih, demokraciji in človekovih pravicah, tudi preko konkretnih izkušenj v skupnosti z namenom spodbujati aktivno državljanstvo.



9

PROSTOR IN PARTICIPACIJA ZA VSE

Okrepiti demokratično participacijo in avtonomijo mladih ter zagotoviti namenske prostore za mlade na vseh področjih družbe.

Kljub temu, da je njihovo vključevanje ključnega pomena za demokracijo, so mladi premalo zastopani v procesih odločanja, ki zadevajo njih same. V okviru svojih skupnosti zato potrebujejo dostop do prostorov, namenjenih podpori njihovem osebnemu, kulturnemu in političnemu razvoju.

- Zagotoviti, da lahko mladi ustrezno vplivajo na vsa področja družbe in vse faze odločanja, od postavljanja prioritet do implementacije, spremljanja in vrednotenja prek prijaznih in dostopnih mehanizmov in struktur, ki zagotavljajo, da se politike odzivajo na potrebe mladih.

- Zagotoviti enak dostop do vsakodnevnega odločanja za vse mlade iz različnih okolij.

- Povečati udeležbo mladih in tako enakopravno zastopanje v volilnem procesu kot tudi v voljenih organih in drugih organih odločanja na vseh ravneh družbe.

- Zagotoviti mladinsko infrastrukturo in opremo v obliki prostorov za mlade, s katerimi upravljajo mladi, in so opredeljeni kot avtonomni, odprti, varni in dostopni vsem ter nudijo strokovno podporo razvoju in zagotavljajo priložnosti za vključevanje mladih.

- Zagotoviti, da bodo vsem mladim dostopni varni virtualni prostori, ki bodo zagotavljali dostop do informacij in storitev kot tudi priložnosti za participacijo.

- Zagotoviti mladim prijazne, relevantne in izčrpne informacije, pripravljene s strani mladih in v sodelovanju z mladimi, da bi omogočili participacijo mladih.

- Zagotoviti trajnostno financiranje, usklajeno priznavanje in razvoj kakovostnega mladinskega dela, z namenom krepite mladinskih organizacij in njihove vloge pri vključevanju, participaciji in neformalnemu izobraževanju.



10

TRAJNOSTNA ZELENA EVROPA

Doseči družbo, v kateri so vsi mladi okoljsko aktivni, izobraženi in sposobni delati spremembe v svojem vsakodnevnem življenju.

Naš potrošnja danes je več kot naše okolje lahko prenese. Družba mora ukrepati proti podnebnim spremembam in naraščajočim okoljskim grožnjam. Toda naša družba ne more rešiti problema, ki ga ni pripravljena priznati. Zato morajo vsi, vključno z mladimi, začeti prevzemati odgovornost za svoja dejanja in za vpliv na življenje prihodnjih generacij. Postati trajnosten ni izbira, ampak dolžnost.

- Zagotovite, da vsi, vključno z mladimi, poznajo učinek svojih dejanj na okolje.

- Opolnomočiti celotno družbo, zlasti mlade, da delujejo kot dejavniki sprememb za okoljski in trajnostni razvoj.

- Upoštevati vpliv vsake politike in življenjske odločitve na okolje, hkrati pa zagotoviti, da so mladi vključeni v oblikovanje politik trajnostnega razvoja na vseh ravneh.

- Povečati mednarodno sodelovanje za odpravo okolju škodljive proizvodnje in potrošnje.

- Podpirati in okrepiti priložnosti za mlade, za prostovoljsko sodelovanje v okoljskem sektorju.

- Zagotoviti, da imajo vsi, zlasti mladi, dostop do okolju prijazne infrastrukture, da bi živeli na bolj trajnosten način.

- Ojačati raziskave in inovacije za okolju prijazne rešitve in tehnologije.



MLADINSKE ORGANIZACIJE IN EVROPSKI PROGRAMI

Zagotoviti enak dostop vseh mladih do mladinskih organizacij in evropskih mladinskih programov in s tem graditi družbo, ki temelji na evropskih vrednotah in identiteti.

Mladinske organizacije in evropski mladinski programi vključujejo milijone mladih, pri čemer podpirajo njihovo aktivno državljanstvo in razvoj njihovih življenjskih spretnosti. Vendar pa mladinske organizacije in evropski mladinski programi ostajajo premalo financirani ter premalo prepoznani in dostopni.

- Zagotoviti prepoznavnost in kakovostne informacije o mladinskih organizacijah in evropskih mladinskih programih za vse mlade.

- Zagotoviti zadostna sredstva iz programov EU za mladinske organizacije za razvoj njihovih projektov in dostop do strukturne podpore za izvajanje njihovih rednih nalog in financiranju delovanja.

- Povišati sredstva in povišati število prejemnikov in raznolikost pobud, ki so na voljo mladinskim organizacijam in skupinam mladih.

- Zagotoviti, da bodo mladinske organizacije in evropski mladinski programi bolje povezani s sistemi izobraževanja in priznani kot akterji, ki spodbujajo življenjske spretnosti in aktivno državljanstvo.

- Povečati dostopnost evropskih mladinskih programov, zagotoviti prijazen prijavitni proces za mlade ter zagotoviti podporo in kakovostne informacije za vse udeležence in nosilce prijav.

- Spodbujati in podpirati marginalizirane mlade, da bodo dejavni v mladinskih organizacijah, mladinskih skupinah in mladinskih programih EU.

- Zagotoviti udeležbo mladih v procesih upravljanja evropskih mladinskih programov.

